

Силабус курсу Моніторинг та управління земельними ресурсами

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Освітня програма «Геодезія і землеустрій»

Дні занять: _____, _____, ауд. _____; _____, _____, ауд. _____
Консультації: _____, ауд. _____

Рік навчання: IV, Семестр: VIII

Кількість кредитів: 5 Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПІП

к.т.н., доцент **Роман ВАНЧУРА**

Контактна інформація r.vanchura@wunu.edu.ua, +38 (0352) 47 50 50 *12272

Опис дисципліни

Метою дисципліни “Моніторинг та управління земельними ресурсами” є одержання теоретичних та практичних навичок щодо моніторингу природних ресурсів, оптимізації їх використання на національному, регіональному та локальному рівнях та ефективному управлінні ними. Набуття навичок роботи з основними нормативно-правовими документами, що стосуються контролю за використанням та охороною земель.

Структура курсу

Години (лек. / сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2 / 2	Тема 1. Зміст і структура системи моніторингу земель та управління ними.	Основні поняття моніторингу земель. Структура та зміст моніторингу земель. Об'єкт моніторингу земель і його класифікація. Класифікація системи моніторингу земель. Правові основи моніторингу земель. Сутність управління земельними ресурсами та землекористуванням в умовах ринкової економіки. Теорії управління земельними ресурсами та землекористуванням. Концепція системи багатофункціонального управління земельними ресурсами та землекористуванням. Мета, характер і функції сучасного управління земельними ресурсами та управління землекористуванням. Принципи сучасного управління земельними ресурсами та землекористуванням. Види і форми управління земельними ресурсами та землекористуванням.	Тести, питання
2 / 2	Тема 2. Наукові основи та сучасні концепції моніторингу земель.	Порядок ведення моніторингу земель. Система показників моніторингу земель. Моніторинг використання земель. Організація ведення	Тести, питання

		моніторингу земель. Моніторинг стану земель. Принципи та способи здійснення системи моніторингу земель.	
2 / 2	Тема 3. Законодавчі основи ведення державного моніторингу земель.	Правові основи моніторингу земель в Українському законодавстві. Правове забезпечення моніторингу земель. Публічно-правові засади управління у галузі земельних відносин. Державна політика у сфері регулювання економіко-правових земельних відносин. Світовий досвід державного адміністрування використання та охорони земель із врахуванням вимог екологічної безпеки. Міжнародний досвід правового регулювання, використання, відтворення та охорони ґрунтів.	Тести, питання
2 / 2	Тема 4. Організація проведення моніторингу земель та система управління земельними ресурсами та землекористуванням в Україні.	Поняття і складові частини систем «управління земельними ресурсами» та «управління землекористуванням». Об'єкти та суб'єкти «управління земельними ресурсами» та «управління землекористуванням». Управлінський процес на національному, регіональному і місцевому рівнях. Інституціональне забезпечення «управління земельними ресурсами» та «управління землекористуванням»: законодавчо визначена діяльність; органи, що здійснюють «управління земельними ресурсами» та «управління землекористуванням». Державне управління земельними ресурсами та землекористуванням. Муніципальне управління земельними ресурсами та землекористуванням. Інтегроване управління землекористуванням. Організація ведення моніторингу земель. Структура моніторингу земель. Принципи та способи здійснення системи моніторингу земель. Земельноуправлінський процес на національному, регіональному і місцевому рівнях. Функціональні системи «управління земельними ресурсами» та «управління землекористуванням». Ефективність «управління земельними ресурсами» та «управління землекористуванням».	Тести, питання
2 / 2	Тема 5. Напрями і механізми державного управління земельними ресурсами.	Напрями: Удосконалення інституціонального середовища управління земельними ресурсами. Розподіл земель за їх категоріями та встановлення цільового призначення земель. Прогнозування та планування земле- та ґрунтоохоронних заходів. Організація землеустрою. Організація ведення державного земельного кадастру. Державний контроль за використанням та охороною земель. Регулювання земельних відносин та адміністрування використання та охорони земельних і інших природних ресурсів. Механізми: Організаційно-правовий. Землевпорядний. Організаційно-економічний. Організаційно-фінансовий. Інформаційний.	Тести, питання

2 / 2	Тема 6. Види моніторингу земель.	Поняття загального, оперативного та фонового моніторингу земель. Рівні моніторингу земель. Визначення індексу антропогенної зміни території. Принципи та способи здійснення моніторингу земель. Дистанційні методи моніторингу земель. Наземні спостереження та дослідження. Фондові дані. Структура інформаційного забезпечення моніторингу земель. Картографічне забезпечення моніторингу земель.	Тести, питання
2 / 2	Тема 7. Оцінка екологічного стану земельних ресурсів та виявлення кризових ситуацій. Моніторинг земель кризового стану.	Оцінка ерозійної небезпеки. Оцінка земель щодо їх пестицидного забруднення. Оцінка земель щодо їх техногенного забруднення. Моніторинг кризових ситуацій, пов'язаних з забрудненням території. Моніторинг кризових ситуацій, пов'язаних з водною ерозією земель. Типи кризових ситуацій на осушених землях. Суть деградаційних процесів на зрошуваних землях. Напрями відтворення та раціонального використання меліорованих земель кризового стану.	Тести, питання
2 / 2	Тема 8. Критерії і нормативи екологічного стану земель щодо їх пестицидного, техногенного та радіаційного забруднення.	Визначення кількості шкідливих речовин у навколишньому середовищі. Методи визначення концентрації шкідливих речовин у повітрі. Створення цифрових карт за даними GPS – вимірювань. Організація спостережень за об'єктами–забруднювачами. Створення моніторингової мережі.	Тести, питання
4 / 4	Тема 9. Моделювання та проектування організаційної системи управління земельними ресурсами.	Принципи та підходи до проектування організаційної системи управління земельними ресурсами. Методи проектування організаційної системи управління земельними ресурсами. Стратегічна модель управління землекористуванням. Моделювання організаційної системи управління земельними ресурсами. Основні принципи та підходи до проектування організаційних систем управління на різних ієрархічних рівнях. Методика оцінки ефективності організаційної системи управління земельними ресурсами та управлінських дій.	Тести, питання
4 / 4	Тема 10. Система органів територіальних громад, що здійснюють управління землекористуванням.	Управління вищими управляючими як невід'ємна функція держави – власника земельних ресурсів. Верховна Рада України та її функції у сфері управління земельними ресурсами. Територіальні громади та їх функції щодо управління землекористуванням: 1) місцеві ради; 2) районні ради; 3) обласні ради.	Тести, питання
4 / 4	Тема 11. Напрями і механізми управління землекористуванням територіальними громадами.	Напрями: Зонування земель за їх типами (підтипами). Прогнозування та планування земле- і ґрунтоохоронних заходів. Організація землевпорядних робіт. Організація земельно-кадастрових робіт. Контроль за використанням та	Тести, питання

		охороною земель. Адміністрування землекористування. Механізми: Організаційно-правовий. Землевпорядний. Організаційно-економічний. Організаційно-фінансовий. Інформаційний. Земельний ринок як механізм росту економіки землекористування.	
4 / 4	Тема 12. Здійснення землеустрою та ведення державного земельного кадастру як основний механізм управління земельними ресурсами.	Планування бюджетних надходжень та витрат на розроблення документації із землеустрою та реалізацію заходів із землеустрою і землевпорядкування. Планування, організація та контроль за здійсненням заходів із землеустрою. Врахування громадських і приватних інтересів при здійсненні землеустрою на місцевому рівні. Планування, організація та контроль за здійсненням заходів із ведення державного земельного кадастру, в тому числі державної реєстрації земельних ділянок, оцінки земель та земельних ділянок.	Тести, питання
4 / 4	Тема 13. Концепція "governance" як основа підвищення ефективності управління земельними ресурсами.	Напрями: Категорійно-понятійний апарат концепції "governance". Децентралізація як ключовий напрям вдосконалення управління в рамках концепції "governance". Типи, види і форми децентралізації як передумова підвищення ефективності системи управління. Поняття ефективного та неефективного управління через призму концепції "governance". Сутність ефективного управління землекористуванням. Концептуальні засади мультирівневого піходу як основи узгодженого управління землекористуванням. Формування «електронного управління» (e-governance) як засобу підвищення ефективності управління землекористуванням. Підходи: мультисекторальний, мультирівневий, мультифункціональний, мультистейкхолдерний.	Тести, питання
4 / 4	Тема 14. Теоретико-методологічні засади формування системи інтегрованого управління земельними ресурсами	Поняття та сутність інтегрованого управління землекористуванням. Мета, характер і функції інтегрованого управління землекористуванням. Принципи інтегрованого управління. Система інтегрованого управління землекористуванням. Об'єкти та суб'єкти інтегрованого управління землекористуванням. Особливості процесу інтегрованого управління землекористуванням. Врахування державних інтересів при здійсненні землеустрою на місцевому рівні. Врахування громадських і приватних інтересів при здійсненні землеустрою на місцевому рівні. Модель методологічного процесу формування системи інтегрованого управління землекористуванням. Сутність взаємозв'язків у системі інтегрованого управління землекористуванням у зв'язку з його багатофункціональністю.	Тести, питання

Літературні джерела

1. Анопрієнко Т. В. Аналіз сучасного стану кадастрової оцінки земельних ділянок / Є. І. Кучеренко, Т. В. Анопрієнко // Системи оброки інформації – 2016. – №1 (138). – С. 94–99.
2. Богатирчук-Кривко С. К. Оцінювання ефективності управління земельними ресурсами в сільському господарстві // Збалансоване природокористування. 2015. №1. С.82-86.
3. Брошак І. С., Гевко Р. Б., Никеруй С. С. Моніторинг, шляхи покращення родючості та екологічної безпеки ґрунтів Тернопільської області. Монографія. Тернопіль: «Економічна думка», 2013 -160с.
4. Бусуйок Д. Управлінські та сервісні правовідносини в земельному праві України: монографія. К.: Ніка-Центр, 2017. 352 с.
5. Вітровий А. О. Моніторинг земель із застосуванням сучасних технологій ДЗЗ та ГІС // Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції [Херсон, 11-12 червня 2020 року]. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. – С. 54-57.
6. Вітровий А. О. Роль геодезії в геоінформаційному забезпеченні моніторингу земель // Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. 28 квітн. 2020 р. (ЛТТЕУ, м.Львів). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2020. -С. 130-133.
7. Гавриш Н. С. Використання, відтворення та охорона ґрунтів в Україні: теоретико-правові аспекти: монографія. Одеса: Юрид. л-ра, 2016. 398 с.
8. Грановська Л. М., Морозова О. С. Теоретико-методичні засади розвитку екологічного моніторингу сільськогосподарських земель у зоні зрошення / Л. М. Грановська, О. С. Морозова // Механізм регулювання економіки. – 2016. – № 2. – С. 25-29.
9. Грещук Г., Ступень Р. Використання геоінформаційних систем у землевпорядкуванні // Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК. 2015. №22(2). С.158-161.
10. Добряк Д. С., Кузін Н. В. Землеустрій як інструмент реабілітації деградованих земель сільськогосподарського призначення // Збалансоване природокористування. 2016. №3. С.116-126.
11. Дорош О. С., Бутенко Є. В., Купріянич І. П. Застосування даних дистанційного зондування Землі при вирішенні проблем управління землями сільськогосподарського призначення: наук. монографія. К.: Медінформ, 2015. 256 с.
12. Євсюков Т. О. Класифікація та екобезпечне використання особливо цінних земель: монографія. Київ-Львів: Ліга-Прес, 2015. 452 с.
13. Земельна політика європейського співтовариства: принципи, проблеми, реалізація: монографія / А. Г. Мартин [та ін.]. К.: Компринт, 2017. 159 с.
14. Котикова О. І. Моніторинг та оцінка сталості розвитку сільськогосподарського землекористування регіонів України // Економіка АПК.2017. №5. С. 24-32.
15. Літошенко О. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення / О. Літошенко // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 8. – С. 83-87.
16. Мартин А.Г. Реформування системи моніторингу земель в Україні: напрями та механізми // Земельний вісник України. – листопад 2017 р. (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: URL: <http://zemvisnuk.com.ua/news/propozits-vchenikh>.
17. Моніторинг земель та ґрунтів Тернопільської області, покращення їх родючості, екологічної безпеки та енергоефективності: монографія / В. В. Градовий, А. О. Вітровий, С. В. Пида, І. С. Брошак, М. Д. Гуйван, О. З. Бровко –Тернопіль: Астон, 2021. - 170с.
18. Моніторинг земельних відносин в Україні. 2016-2017: статистичний щорічник / Програма «Підтримка прозорого управління земельними ресурсами в Україні». К.: 2018. 168 с.
19. Наукові дослідження з моніторингу та обстеження сільськогосподарських угідь України за результатами Х туру (2011-2015рр.) / за редакцією І.П.Яцука. К.: ДУ «Інститут охорони ґрунтів України», 2018. 66с.
20. Новаковська І. О. Моніторинг сільськогосподарського землекористування / І. О. Новаковська // Вісник аграрної науки. – 2016. – № 4. – С. 69-75.

21. Новаковський Л. Я., Олещенко М.А. Соціально-економічні проблеми сучасного землекористування. – Комунальне підприємство "Київський інститут земельних відносин", 2014. – 274 с.
22. Оверковська Т.К. Моніторинг земель України: правові аспекти / Т.К. Оверковська // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. — 2015. — № 1. — С. 125—128.
23. Петриченко В. Моніторинг земель, як рятівний круг / В. Петриченко, С. Балюк, В. Медведєв // Урядовий кур'єр. – 2014. – 12 квітня. – № 68. – С. 8.
24. Сакаль О. В. Багаторівневий підхід до управління земельними ресурсами в умовах децентралізації влади в Україні / О.В. Сакаль, Н.А. Третяк // Екологічні та соціально-економічні особливості управління природними ресурсами в умовах децентралізації влади: зб. матер. всеукр. кругл. столу, 19 берез. 2015 року. – К.: НУБіП, 2015. – С. 236-241
25. Спосіб очищення земель від забруднення нафтою або нафтопродуктами: пат. № 123515 U Україна: (51) A01B 79/00 A01C 21/00 (2006.01). Р. І. Розум, М. В. Буряк, І. В. Любезна, А. О. Вітровий ; – опубл. 26.02.2018, бюл. № 4/2018 4 с.
26. Спосіб відновлення порушених земель пат. № 126596 U Україна: (51) A01B 79/00 (2006.01). А. О. Вітровий, М. В. Буряк, Р. І. Розум, І. В. Любезна ; – опубл. 25.06.2018, бюл. № 12/2018 4 с.
27. Степанець В. Концептуальні основи інноваційного розвитку сільськогосподарського землекористування на засадах моніторингу земель // Земельні ресурси України і землевпорядна наука: минуле, сьогодення, майбутнє: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. аспірантів, магістрів і студентів, яка присвячена Дню землевпорядника. – К., 2017. – 250 с. – С. 186-188.
28. Управління земельними ресурсами: [навчальний посібник] / Г. І. Шарий, В. В. Тимошевський, Р. А. Міщенко, І. А. Юрко. – Полтава: ПолтНТУ, 2019. – 172.
29. Управління земельними ресурсами : конспект лекцій (для магістрів спеціальності 193 – Геодезія та землеустрій) / І. С. Глушенкова, Т. В. Анопрієнко, І. В. Кошкалда, О. М. Трегуб; Харків. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 85 с.
30. Формування моделі управління природними ресурсами в ринкових умовах господарювання: [монографія] / [за заг. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М. А. Хвесика]. — К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. — 304 с.
31. Шарий Г.І. Інституційне забезпечення розвитку земельних відносин в аграрному секторі України: [монографія] / Г.І. Шарий – Полтава. – 2015. – 352 с.
32. Юн Г. М., Мединський Д.В. Застосування безпілотних літальних апаратів у сільському господарстві / Г. М. Юн, Д.В. Мединський // Наукоємні технології. – 2017. – №4 (36). – С. 335-340.
33. Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy : Environmental policy document catalogue. URL: <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/pan-european-biological-andlandscape> (Last accessed: 21.01.2017).. - p. 64-73.
34. The methodology of professional competencies formation for the specialists in environmental monitoring on the basis of synergistic pedagogics / Bordiug N. and others. Edukacja – Technika – Informatyka : kwartalnik naukowy. 2018. № 1 (23). P. 197–201.
35. The State of the World's Land and Water Resources for Food and Agriculture – Managing Systems at Risk / Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO. Rome, 2016. 50 p.
36. Spenser William P. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору: досвід аграрної політики США William P. Spenser, E. A. Кірєєва Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. №9. С. 20-29.
37. Stupen M. Development of land planning of especially valuable lands in agriculture / M. Stupen // MOTROL. Commission of Motorization and Energetics in Agriculture. — 2017. — Vol. 19. — No. 1. P. 49–54.
38. Zemelka G. Environmental monitoring and management-environmental engineering education at CUT Kraków, Poland. Global journal of engineering education. 2016. Vol. 18, № 1. P. 35–39.

Політика оцінювання

- Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без

поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПІЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль 4 (письмовий екзамен)	Разом
20 %	20 %	20 %	40 %	100 %
1. Усне опитування під час заняття (9 тем по 5 балів макс. 45 балів). 2. Письмова робота макс. 55 балів	1. Усне опитування під час заняття (5 тем по 10 балів макс. 50 балів). 2. Тестові завдання (25 тестів по 2 бали за тест – макс. 50 балів).	1. Написання та захист КПІЗ макс. 80 балів. 2. Виконання завдань під час тренінгу макс. 20 балів	Тестові завдання (20 тестів по 3 бали за тест – макс. 60 балів). Завдання 1 макс. 20 балів) Завдання 2 макс. 20 балів)	

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	достатньо
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом